

Raport științific
privind implementarea proiectului în perioada ianuarie – decembrie 2013
Spațiul identitar în literatura francofonă contemporană
Proiect PN II IDEI cod PN-II-ID-PCE-2011-3-0617, contract nr. 218 / 2011

Raportul științific pentru proiectul intitulat “L’espace identitaire dans la littérature francophone contemporaine” prezintă stadiul cercetării noastre până la această ora, urmând ca anul 2014 să fie anul de bilanț al rezultatelor noastre, precum și cel al publicării cărții cu același titlu, așa cum s-a prevăzut prin contract. Pentru o mai bună vizibilitate a acestor rezultate, dar și pentru un parcurs cronologic, în acord cu demersul inițial prevăzut, sintetizăm partea științifică a cercetării începând cu anul 2011, continuând cu 2012 și ajungând la 2013.

Cercetarea începută în 2011 a avut ca obiectiv parcursul și aprofundarea cadrului teoretic al problematicii spațiale și identitare în literatură. A fost debutul unei serii de demersuri concepute în scopul îmbogățirii datelor și perspectivelor actuale asupra francofoniei prin intermediul unei priviri transversale și interdisciplinare, intertextuale și multiculturale. Noutatea va consta în intenția de a regrupa și de a valida funcționarea unor conșpecte metodologice preluate din alte domenii de cercetare (filozofie, sociologie, psihosociologie, psihologie, geografie, estetică) în analiza identității și a spațiului în literatură.

Primele luni consacrate documentării au dus, în urma consultării materialelor bibliografice, la câteva idei ce vor servi ca punct de plecare pentru demersul analitic ulterior.

1. Pentru o lectură a tipologiei spațiale

Două sunt principalele modalități ale omului de a percepe spațiul în funcție de relația directă sau empirică a acestuia cu lumea: modalitatea sedentară și cea nomadă. Într-un text din lucrarea *Le Miroir des Idées*, Mercure de France, 1996, romancierul și eseistul Michel Tournier amintește acest binom pe care-l definește în termeni de conflict. Scurta sa analiză se sprijină pe mitul biblic al lui Abel și Cain, mit al originilor, în care deja se află întretesute două problematice majore pentru abordarea noastră: cea a spațiului și cea identității. De la fratricid la construirea unei noi cetăți, Henoch, primul oraș din istorie, situația eroului mitic (sau biblic) suferă o importantă re poziționare: acesta devine un „dublu dezrădăcinat”, om alungat din paradis, din pământul natal și din propria identitate.

2. Raportul cu spațiul

Dacă pentru sedentar se pune problema locuirii unui spațiu deja cucerit și organizat (în jurul unui centru), pentru nomad, ceea ce contează este cucerirea spațiului; să nu uităm că popoarele nomade sunt adesea neamuri de invadatori, de cuceritori. Pentru nomad, spațiul este deja multiplu, teoretic infinit, acesta nu-și poate construi identitatea decât în și prin continuă deplasare. Astfel, centrul sau locul său se va afla într-o perpetuă mișcare, îl va însoți peste tot, rămânând un loc temporar, niciodată stabil, chiar ireal, întotdeauna un „ailleurs”.

În semiologia lui Edouard Glissant (*Poétique de la Relation*, Gallimard, 1990), nomadismul cuceritor foarte bine sugerat prin perpetua îngrijorare, „intranquillité” a nomadului ca „dorință devastatoare de sedentaritate”. Deviza acestui tip de nomad, fascinat de depășirea limitelor spațiale, de „dépassement” ar putea fi „Space – the last frontier!”. Raportul nomadului cu spațiul este extensiv, în timp ce raportul sedentarului este intensiv. Adăugăm că spațiul sedentarului este concentric (se dezvoltă în jurul unui centru), fapt pentru care, dealtfel și din păcate, spațiul va putea deveni concentraționar. Spațiul nomadului este aproape în toate situațiile ex-centric, în sensul de spațiu cu centru instabil.

3. Tipologie umană și temporalitate

Sedentarul „călătorește” totuși și el mai ales în timp. Timpul său este circular, istoria înscriindu-se în cercul trasat de hora anotimpurilor care modifică periodic, repetitiv, peisajul ocupat de individ, alterându-l. Agricultorul descendent din rasa lui Cain va avea astfel un mod special de a participa la timpul ciclic celebrând periodic misterul morții și al renașterii naturii.

Temporalitatea nomadului este subsumată unui timp liniar, similar modului său de deplasare, timp în care se înscrie istoria sa și în care nu există nici o repetiție posibilă și nici o posibilitate de întoarcere. Singurul final posibil al nomadului, al timpului său, oarecum utopic, coincide cu sfârșitul istoriei sau cu sfârșitul călătoriei. Aflăm tot de la Edouard Glissant că există un nomadism circular, că timpul ciclic se poate suprapune în reprezentările sale timpului liniar, creând astfel o structură în spirală pe care o întâlnim și în teoriile lui Mircea Eliade, în *Le Mythe de l'Eternel Retour*, Gallimard, 1989.

4. Pentru o nuanțare a tipologiilor

Salman Rushdie, în cartea *Les Patries Imaginaires*, Ch. Bourgeois, 1993, stabilește o tipologie a călătorului într-o perspectivă cronologică. Precizăm că apar mai multe tipuri de călătorie: în spațiu, în timp și călătoria imaginară; adăugăm la acestea incursiunea în timp în literatura science-fiction, a cărui model incontestabil rămâne romanul H.G. Wells, *La Machine à Remonter le Temps*. Coordonatei temporale istorice i se adaugă coordonata

spațială, ceea ce ne apropie într-un fel de teoria științifică a lui Einstein referitoare la continuumul spațiu-timp. Găsim o faimoasă ilustrare a acestei teorii în romanul lui Georges Perec, *Tentative d'épuisement d'un lieu parisien*, în care autorul narator se străduiește să realizeze imposibila sarcină a descrierii evoluției unui loc parizian.

Roland Barthes, într-un text din celebrele sale *Mythologies*, realizează o paralelă între Căpitanul Nemo și rimbaldianul *Bateau Ivre*, vasul fără căpitan, fără legătură cu lumea veche, a cărei călătorie este în același timp o derivă către și o rătăcire prin alteritate (Roland Barthes, „Nautilus et le Bateau Ivre”, *Mythologies*, Seuil, 1970). Este vorba aici de două extreme ale parcursului dintre *le même* și *l'autre*: pe de o parte ipseitatea imperturbabilă, și pe de alta identitatea care se dizolvă în alteritate, devorată de diversitate.

O interesantă tipologie a călătorilor, foarte utilă pentru cercetarea noastră, este schițată de Tzvetan Todorov în lucrarea *Nous et les autres. La réflexion française sur la diversité humaine*, Seuil, 1989. Zece tipuri de călători sunt înregistrate și descrise (în capitolul „călători moderni”, subcapitolul „Portrete de călători”): asimilatorul, profitorul, turistul, impresionistul, asimilatul, exotul, exilatul, alegoristul, omul înșelat și filosoful. Todorov constată că prin intermediul acestor tipuri regăsim bipolaritățile universal-particular, distanțare-identificare, centru-periferie, forță centrifugă-forță centripetă, care sunt tot atâtea concepte și principii în funcție de care se manifestă și se exercită dialectica lui *même* și a lui *autre*.

5. Dinamică și topologie

În romanul lui Milan Kundera, *L'Immortalité*, Gallimard, 1990, se face o diferențiere între *le chemin* și *la route*. În timp ce *la route* este un concept care nu are în sine nici un sens, sensul fiind dat de cele două puncte pe care drumul le leagă, *le chemin* este definit ca un omagiu adus spațiului. Fiecare bucată a drumului este în sine dotată cu un sens pe care suntem invitați să-l descoperim. În timp ce *le chemin* presupune o continuă valorizare a spațiului, *la route* se dovedește a fi o triumfală devalorizare a acestuia, o piedică în calea adevăratei mișcări a omului, o pierdere de timp (după Kundera). Un astfel de mod de asimilare și înțelegere a spațiului înseamnă o schimbare catastrofală a viziunii omului despre propria sa viață: a instrumentaliza spațiul înseamnă a se instrumentaliza pe sine, a se transforma în obiect abstract, simplu punct în mișcare a cărui unică rațiune de a fi se reduce la ecuația „a pleca din punctul A pentru a ajunge în punctul B”. Odată pierdută identitatea spațiului din care individul a plecat, se pierde de fapt identitatea individului. În rafinatele considerații făcute de Kundera în acest studiu remarcăm efectele surprinzătoare ale dinamicii spațiului asupra individului, cu alte cuvinte o abordare topologică; pentru știința topologie, spațiul real nu este

omogen, el poate fi izotrop sau anizotrop. Regăsim în teoriile lui Kundera, *in nuce*, câteva principii care vor fundamenta mai târziu teoriile geopoetice ale lui Kenneth White.

Pentru realizarea acestor obiective s-au întreprins activități de cercetare și documentare de către toți membrii echipei, în țară și în străinătate (le vom menționa doar pe cele din urmă : stagiul de documentare la Bibliothèque de Strasbourg / Radu Petrescu, la Universitatea Bourgogne-Dijon și la Universitatea din Geneva / Liliana Foșalău, la Universitatea Est-Créteil Paris / Simona Modreanu). În vederea valorificării optime a bibliografiei parcurse și a lărgirii perspectivelor teoretice avute în vedere, menționăm cele mai importante direcții de cercetare care au constituit baza de lucru pentru acest an și care asigură deschiderea către studii ulterioare, ce se vor concretiza în volumul de final de grant : configurații spatio-identitare în romanul francofon contemporan, pentru o nouă filosofie a spațiului, tipologii spațiale din perspectivă geopoetică, limba – spațiu al libertății scriitorilor francofoni, pentru o relectură a spațiului în poezia francofonă. S-a procedat constant și sistematic la aprofundarea cadrului teoretic inițial stabilit, urmărind diverse dezvoltări ale tratării problematicii spatio-identitare în literatura, în critica literară și în filosofie. S-a avut în vedere, conform obiectivelor anului actual, valorificarea spațiului identitar în câteva genuri literare, mai ales romanul, nuvela, poezia, eseul, memorialistica și literatura de călătorie. În privința zonelor geo-literare, s-a încercat o cât mai largă cuprindere (ce se va completa pe parcursul desfășurării proiectului), plecând de la francofonia europeană (Franța, România, Elveția, Belgia), continuând cu cea africană și din Antile, apoi cu cea canadiană, în funcție și de direcțiile de studiu pentru care au optat membrii echipei de cercetare.

Astfel, tinerii cercetători au finalizat teza de doctorat (Brîndușa Ionescu – Poetica nuvelei la S. Corinna Bille – francofonie elvețiană) sau se află într-o etapă de importante acumulări în vederea redactării referatelor (Iustin Ungureanu – teză despre francofonia canadiană / Nancy Huston). Cercetătorii cu experiență (Liliana Foșalău și Radu Petrescu) au întreprins diverse studii în vederea ilustrării poetice și critice a principalelor concepte teoretice ce permit analiza spațiului identitar în francofonia contemporană. Prima a continuat studiul francofoniei europene în sfera romanului (Vintilă Horia, Marius Daniel Popescu, Henry Bauchau, C.-F. Ramuz), sau a literaturii de călătorie (Nicolas Bouvier, Charles-Albert Cingria, Ella Maillart, Maurice Chappaz), extinzând studiul și în sfera traducerii terminologiei spațiale, cu implicații poetice identitare (cu accente pe problematica toponimiei și a interculturalității – la autori ca Maurice Chappaz, Jacky Rigaux). Cel de-al doilea și-a direcționat căile de cercetare spre francofoniile din Africa (Aimé Césaire) și Antile (Glissant

și Chamoiseau). Directorul de proiect (Simona Modreanu) s-a axat pe o abordare filosofică a problematicii libertății pe care o revendică spațiul și identitatea, conform preocupărilor sale din ultimii ani. Autorii avuți în vedere sunt cei mai de mult cunoscuți (Cioran cu predilecție) sau unii care par a revoluționa discursul narativ francofon (ne referim aici la Marius Daniel Popescu).

Printre cele mai importante contribuții teoretice ce urmează a fi valorificate, care au stat la baza documentării din acest an, menționăm : Michel Collot – *Paysage et poésie. Du romantisme à nos jours, Les enjeux du paysage, L’Horizon fabuleux* ; Christophe Imbert et Philippe Maupeu (dir.) – *Le Paysage allégorique. Entre image mentale et pays transfiguré* ; Olivier Hambursin – *Récits du dernier siècle des voyages. De Victor Segalen à Nicolas Bouvier* ; Patrick Née – *L’Ailleurs en question. Essai sur la littérature française des XIXe et XXe siècles* ; Steven Winspur – *La poésie du lieu* ; Frank Lestringant et Sarga Moussa (dir.) – *Homo Viator. Le voyage de la vie* – RDSH nr. 245 / 1997 ; Anissa Talahite-Moodley – *Problématiques identitaires et discours de l’exil dans les littératures francophones*, Thierry Paquot, Chris Younès - *Espace et lieu dans la pensée occidentale. De Platon à Nietzsche*, Vincent Dabaene – *L’adieu au voyage. L’ethnologie française entre science et littérature*, Marie-Anne Gervais-Zaninger – *La Description*, Eliane Tonnet Lacroix – *La littérature française et francophone de 1945 à 2004*, Jean-Marie Privat și M. Scarpa (dir.) – *Horizons ethnocritiques*, Kenneth White – *Le Plateau de l’Albatros. Introduction à la géopoétique*. În privința operelor ce constituie obiectul cercetării noastre, adăugăm, la ceea ce apare deja menționat în diverse titluri de comunicări și articole publicate sau în curs de publicare : Edouard Glissant – *Pays rêvé, pays réel, Les Indes / Un champ d’îles / La terre inquiète*, Corinna Bille – *Rus, Russie, La montagne déserte*, Fernand Auberjonois – *Entre deux mondes, L’air d’Ailleurs*, Adrien Pasquali – *Le tour des horizons*, Maurice Chappaz – *Vocation des fleuves, Journal intime d’un pays, A-Dieu-Vat !, Chant de la Grande Dixence*, Ella Maillart – *Des Monts célestes aux Sables rouges, Oasis interdites, La voie cruelle, Croisières et caravanes*. Bibliografia parcursă fiind mult mai complexă, am oferit aici doar o selecție de titluri.

A doua etapă, cea care a continuat cu anul 2012, a avut ca obiectiv valorificarea spațiului identitar în diferite zone geoliterare, asigurând și trecerea spre un obiectiv aprofundat în cadrul etapei 2013 (incepute la sfârșitul lui 2012), „Approches de l’espace identitaire dans divers genres littéraires”. Dintre zonele geoliterare studiate, așa cum reiese și din lista articolelor publicate, amintim Europa francofonă (Elveția, Belgia, România), Antilele și

Canada. Dintre genurile literare care au stat la baza analizelor pînă acum întreprinse, amintim romanul, poezia și eseul.

În cele zece capitole ale *Poeticii spațiului* (prima ediție *Poétique de l'espace*, PUF, 1957), Gaston Bachelard realizează o amplă cercetare asupra imaginilor intimității, bazându-se pe elemente de psihologie descriptivă, psihologia profunzimilor, psihanaliză și fenomenologie. Scopul lui este acela de a scoate în evidență - urmând o dialectică de tip „interior-exterior”, „mare-mic” și o fenomenologie a cercului - diferite tipuri de spații și obiecte spațiale emblematice pentru ființa umană, din punct de vedere al sentimentului de securitate și al intimității.

Încă din introducere, filosoful francez își anunță intenția de a examina imaginile „spațiului fericit”, o topofilie (termen ce se va regăsi mult mai târziu în poetica spațială propusă de un autor japonez) care vizează determinarea valorii umane a spațiilor personale, iubite, spații protejate și intime: el realizează astfel o poetică a spațiului casei, a colibeii, dotată cu camere secrete și dispărute, pivniță, pod, sertare, cufere și dulapuri – în scopul de a realiza o estetică a ceea ce este ascuns (*esthétique du caché*). Un loc aparte este ocupat, în concepția lui Bachelard, de cuiburi și cochilii, de miniaturi și colțuri, spații de predilecție ale secretului, ale intimității, dar și spații ale memoriei, sau mai greu accesibile, sau labirintice.

Primul capitol este consacrat casei – spațiu interior, unitar și complex, cu valoare unică de intimitate protejată. Locuința este percepută ca un cosmos, un spațiu vital în acord cu toate dialecticele vieții. Bachelard își propune să arate că locuința este una din cele mai mari puteri integratoare pentru gândirea, amintirile și visele omului. Trecutul, prezentul și viitorul asigură casei dinamici diferite. Fără casă, ființa umană ar fi dispersată. Viața omului începe într-un spațiu închis, protejat, călduros, precum cel al casei, acest paradis material. Nu întâmplător visăm la casa natală; datorită acesteia, o mare parte din amintirile noastre sunt „găzduite” și în cazul în care casa are și pivniță și pod, colțuri și culoare, amintirile noastre își găsesc refugii din ce în ce mai bine caracterizate, devin astfel „imobile” și deci mai bine „spațializate”. Locuința natală își păstrează în oarecare măsură un con de penumbră, de mister, dar conține suficiente imagini care să ofere ființei umane motive și iluzii de stabilitate. Pentru a pune în ordine aceste imagini, trebuie să avem în vedere două teme principale de legătură: casa imaginată ca o ființă verticală cu simbolismul etajelor imaginabile (ca un apel la conștiința noastră de verticalitate) și casa imaginată ca ființă concentrată (ne cheamă la o conștientizare a centralității). Verticalitatea este asigurată de pivniță (partea obscură, plină de iraționalitate și

de profunzime) și de mansardă/ sau pod (zona rațională) – la care accesul se face cu ajutorul scării (semn al ascensiunii către calma solitudine).

Al doilea capitol raportează casa la univers, la exterior, Bachelard oferind diverse citate din opere ale lui Charles Baudelaire, Edgar Allan Poe, Rainer Maria Rilke, George Sand etc. Făcând comparație între casa natală și casa visată (care poate exprima un simplu vis de proprietate, o simetrie a casei natale, o pregătire nu a viselor ci a gândurilor), Bachelard concluzionează că locuința, mai mult decât un peisaj, este „o stare a sufletului”. În capitolul următor, perspectiva rămâne în interiorul casei, ilustrând modalități de ascundere în sertare, dulapuri și cufere.

Următoarele capitole vorbesc despre cuib, cochilie, colțuri și miniaturi, semn că ființa umană se cufundă într-o reverie a refugiului, în sensul unei imobilități voite. Această perspectivă este ilustrativă pentru dialectica interior-exterior/ înăuntru-afară, dezvoltată în al nouălea capitol.

Conform *Poeticii spațiului* a lui Gaston Bachelard, „afară” (spațiu deschis) și „înăuntru” (spațiu închis) alcătuiesc o dialectică de fractură, după modelul dialecticii lui „da” și „nu”, a „pozitivului” și a „negativului”, a „ființei” și a „non-ființei”. Jean Hyppolite este cel care a vorbit despre un „prim mit” al interiorului și exteriorului, considerând că opoziția lor antrenează o agresivitate, o alienare și o ostilitate. „Înăuntru” și „afară” pun, la nivelul antropologiei metafizice, probleme care nu sunt simetrice. A face concret interiorul și vast exteriorul par a fi misiunile inițiale, probleme prioritare pentru o antropologie a imaginației. Între concret și vast, opoziția nu este loială; „afară” și „înăuntru” nu pot primi aceleași calificative, în funcție de reciprocitate. Dialectica lor se multiplică și se diversifică în numeroase nuanțe. Plecând de la aceeași dialectică „înăuntru”-„afară”, Jules Supervielle juxtapune claustrofobia și agorafobia, considerând că prea mult spațiu ne sufocă mai mult decât un spațiu prea mic din cauza „vârtejului exterior” și a „imensității interioare”. „La prison est à l'extérieur”, spunea Supervielle.

În cadrul acestei dialectici deschis-închis, omul ocupă un spațiu intermediar, întredeschis, asigurat de ușa casei. Ușa se află la baza unei reverii ce cumulează dorințe și tentații, printre care tendința de a deschide propriile profunzimi și dorința de a cuceri tot ce este reticent în cadrul ființei. Ușa schematizează două posibilități puternice care clasează două tipuri de visare: deschidere, închidere. Există și ușa simplei curiozități care ispitește ființa către nimic/ vid, către un necunoscut care nu este nici măcar imaginat. Intimitatea camerei devine, consideră Bachelard, propria noastră intimitate, care cumulează de altfel toate

camerele locuite vreodată. O excelentă ilustrare a acestei teorii se regăsește în textele autoarei române Corinna Bille, intitulate *Carnets de rêves*.

Ultimul capitol fixează simbolistica cercului: lumea este rotundă în jurul ființei rotunde. Bachelard preia și alte perspective, ale altor autori, care la rândul lor privesc lumea ca pe un cerc: „Tout être semble en soi rond” (Jaspers), „On lui a dit que la vie était belle. Non! La vie est probablement ronde” (Van Gogh), „Une noix mer est toute ronde” (La Fontaine). Această rotunjime/ sfericitate a ființei sau a existenței nu poate să apară în veridicitatea ei directă decât la nivelul meditației fenomenologice. Uneori o formă poate ghida și închide, consideră Bachelard, primele vise. Astfel, cercul conține puterea experienței noastre, asemenea unui bătrân care se întoarce spre copilăria sa și regăsește amintirile îngropate, de care credea că nu își mai amintește.

Nuvela, asemenea romanului, solicită un alt tip de lectură. Narațiunea tinde spre un scop, se manifestă în cea mai impură linearitate, își constituie evenimentele după un anumit ordin spațial și poetic.

Michael Issacharoff, în lucrarea *L'espace et la nouvelle. Flaubert, Huysmans, Ionesco, Sartre, Camus*, (José Corti, Paris, 1976), pleacă în dezvoltarea ideilor sale de la un eseu al lui Joseph Frank, „Spatial Form în Modern Literature”, tradus de revista *Poétique* în 1972, numărul 10. Frank amintește clasicul efort pentru definirea limitelor literaturii și a artelor plastice. Din acest punct de vedere, timpul și spațiul ar fi categoriile care reglementează raportul între expresia artistică (verbală sau plastică) și percepția senzuală. Textul are propriul lui spațiu; iar una din manifestările modernității constă în dislocarea temporalității de limbaj. Autorul vorbește și despre existența unei lecturi spațiale, care este de fapt o lectură tematică. Meritul lui Issacharoff este acela de a fi atras atenția asupra statutului spațiului în formele narrative mai scurte: dislocarea cronologiei și juxtapunerea spațială generează o topo-analiză, care este esențialmente cea a textului.

Mai cu seamă în introducere, Issacharoff fixează o serie de repere teoretice legate de spațiul nuvelei, pentru a le putea ulterior aplica la narațiunile mai multor autori (Gustave Flaubert, J.-Karl Huysmans, Eugène Ionesco, Jean-Paul Sartre, Albert Camus). Din punctul său de vedere, nuvela rămâne în oarecare măsură marginalizat, la nivelul studiilor literare, deși are origini vechi și este practică de scriitori celebri precum Diderot, Voltaire, Balzac, Flaubert, Zola, Maupassant, Kafka, Joyce, Camus, Sartre. Cu toate acestea, studiile cu privire la literaritatea nuvelei sunt relativ puține. Mult timp, s-a făcut o distincție precară între nuvelă, considerată cu precădere realistă, și poveste, mai cu seamă fantastică sau miraculoasă. Din

secolul al XIX-lea, o astfel de distincție, confuzie mai bine spus, a început să fie contestată. Formaliștii ruși au încercat să fixeze limitele nuvele prin raportare nu la poveste ci la roman. Chklovski mai ales insista asupra anumitor caracteristici ale nuvelei, precum paralelismul, contrastul și contradicția (de costume, termeni, în elementele intrigii etc.) și analizează volume de nuvele (de exemplu *Decameronul*), a căror construcție se bazează pe încastrare și în care firul conductor este acțiunea sau un personaj.

În *L'espace et la nouvelle*, Issacharoff nu pretinde rezolvarea problemelor complexe ale poeziei nuvelei. Studiul își propune de fapt o cercetare asupra literarității genului, propunând cititorului două tipuri de analiză: una consacrată nuvelor autonome sau luate separat, și o alta dedicată unei prime explorări a volumului de nuvele în sine. În ceea ce privește prima categorie, autorul ia în calcul observațiile lui René Godenne care ne amintește că nuvela este o narațiune scurtă, fondată pe un subiect restrâns, rapid și limitat, care solicită o unitate în derulare și o compoziție riguroasă. În plus, nuvela este o narațiune povestită, adresată unui auditoriu, unui cititor, ceea ce trădează prezența permanentă a autorului și-i conferă un caracter oral. Pe de alta parte, în ceea ce privește volumele de nuvele, Issacharoff distinge trei specii: cele la care se referă Chklovski; cele care constituie o simplă antologie de texte publicate împreună din motive de ordin comercial sau publicitar; și în sfârșit cele în care se manifestă un sistem complex de trăsături comune, ansamblul constituind o adevărată arhitectură.

Al doilea element esențial al cărții este spațiul și implicit rolul primordial al spațiului în sensibilitatea noastră modernă. G. Matoré arată spre exemplu existența în lexicul contemporan a unei multitudini de termeni spațiali. Edward Hall percepe spațiul într-o manieră diferită, încercând să sublinieze relevanța sa pe plan antropologic. El situează astfel spațiul în cadrul unei serii de căi de comunicare non-verbale (chinestezic, proxemic). În alte studii ale sale, Hall vorbește despre o semiotică a spațiului, așa cum e conceput și perceput în lumea animală sau la diverse popoare (japonez, american, arab, german, englez, francez). În domeniul literar, Joseph Frank a fost printre primii care au constatat o evoluție (în poezie și roman) care a antrenat o dislocare a cronologiei normale dând naștere unui roman cu un caracter spațial cu totul nou, și aceasta mai ales începând de la Flaubert (*Madame Bovary*). Inspirându-se din lucrările lui Frank, H. Gershan a remarcat la mai mulți romancieri moderni, și mai cu seama la Joyce, că înlănțuirea lineară, cronologică est înlocuită cu o juxtapunere spațială. Este vorba, în consecință, de o formă spațială ce insistă pe simultaneitatea vizuală a componentelor și coboară timpul la un rol secundar.

Treptat, spațiul începe să ocupe un rol tot mai important în descrierile minuțioase și detaliate ale realiștilor și naturaliștilor (Balzac, Flaubert, Proust, Gide, Camus, Butor, Robbe-Grillet, Zola, Huysmans, Sartre) – mediul, spațiul explică deseori comportamentul personajelor; spațiul poate avea un caracter static; spațiul închis, generator al claustrării devine o constantă în operele literare și filosofice. Existența spațiului în narațiune ridică problema existenței spațiului literar. Narațiunea combină două spații imaginate: cel al autorului și cel al cititorului. În cazul cititorului, vorbim despre un spațiu dublu: cel evocat de textul verbal și cel al propriei sale imaginații, care poate fi totalmente distinct de spațiul descris de scriitor. În schimb, percepția vizuală se face în timp. Din acest punct de vedere, peisajul pictat se îndepărtează de peisajul descris. Timpul lecturii este capital în percepția spațială. Un peisaj, un spațiu prezentat verbal nu ar putea fi perceput simultan asemenea unui peisaj vizual. Și procesul se complică în cazul cărții, căci peisajul verbal depinde de timpul lecturii; această activitate, lineară la început, se transformă apoi spațializându-se.

În narațiune există două modalități de a concepe spațiul. În primul rând, există un spațiu în sens geografic (aici Issacharoff oferă exemple pentru spațiul narațiunii, în comparație cu spațiul teatrului). Cititorul narațiunii își imaginează spațiul prezentat verbal; spațiul imaginat corespunde pe de o parte cel evocat de textul citit, dar acesta este în egală măsură determinat, modificat (chiar deformat). Se ajunge în final la un spațiu imaginat care poate coincide sau nu cu spațiul de la care a plecat autorul. În al doilea rând, în afară de spațiul geografic al narațiunii, mai există și un spațiu literar, al textului (așa cum remarca și Gérard Genette). Volumul de nuvele poate ilustra o suprapunere a spațiilor (geografic și textual). Trebuie avută în vedere dinamica spațială, modul în care spațiul se transformă pe plan intertextual și intratextual. Aspectele spațiului textual sunt structura metaforică, rețelele de unități simbolice, modalitățile în care aceste elemente sunt dispuse în text. Bineînțeles că studiul spațiului (în sens geografic) nu trebuie realizat separat de celelalte componente ale nuvelei. Astfel, în întreaga lucrare *L'espace et la nouvelle*, autorul pune accentul nu numai pe spațiul (geografic), rețelele tematice, metaforice sau simbolice (spațiul textual), dar și pe structura acțiunii (și implicit temporalitatea) în intriga fiecărei narațiuni. Scopul final al lui Issacharoff a fost să ofere o modalitate de analiză a spațiului, a punctelor de vedere, a relației între spațiu și privire. Finalmente, punctul comun al textelor studiate de Issacharoff în acest volum este punerea în valoare a spațialității care provoacă o diminuare a acțiunii concrete. Acesta devine mai statică pe măsură ce spațiul predomină.

Spațiul neted, sau „Nomos”, în opoziție cu spațiul „striat” sunt două din noțiunile dezvoltate de Gilles Deleuze și Félix Guattari în celebra lucrare *Capitalisme et schizophrénie. Mille plateaux* (Minuit, Paris, 1980), pe care am sprijinit o parte din cercetările noastre. Ceea ce umple spațiul neted este corpul, diferența sa cu organismul. În acest spațiu sunt distribuiți rizomi, haite și multiplicități. Ceea ce se petrece în acest spațiu se caracterizează prin evoluții („devenirs”) și intensități. Coordonatele trasate de autori sunt teritoriile, pământul și deteritorializarea, cosmosul. Fiecare temă constituie un „platou”, adică o regiune continuă de intensități. Racordarea regiunilor se face în același timp din aproape în aproape și la distanță, urmând liniile rizomului, și privește elemente ale artei, ale științei și ale politicii.

Deleuze și Guattari rezumă astfel caracteristicile principale ale unui rizom: „Spre deosebire de arbori și de rădăcinile lor, rizomul conectează un punct oarecare cu un alt punct oarecare, și fiecare dintre trăsăturile lui nu trimite cu necesitate la trăsături de aceeași natură, el pune în scenă regimuri foarte diferite de semne și chiar stări de non-semne. Rizomul nu se lasă redus nici la Unu, nici la Multiplu. [...] Nu este făcut din unități, ci din dimensiuni sau, mai curând, din direcții în mișcare. Nu are nici început, nici sfârșit, ci întotdeauna un „teren”, mediu, unde crește și dă peste margini. Constituie multiplicități”. Ființa în spațializarea ei primă, continuă. Un platou este un mediu, nu un început nici un sfârșit, așa după cum precizează autorii.

În capitolul al cincilea, Deleuze și Guattari vorbesc despre câteva regimuri de semne. În acest context, o importanță deosebită capătă termenii de reteritorializare și deteritorializare, care vor face o carieră strălucită în analiza, în poetica spațiului și mai ales a spațiului francofon. Deteritorializarea este mișcarea prin care părăsim un teritoriu și poate fi compensată cu reteritorializarea, adică valorizarea teritoriului pierdut. Putem să ne reteritorializăm prin intermediul unei ființe, a unui obiect, a unei cărți, a unui aparat, a unui sistem. Autorii identifică o deteritorializare relativă sau negativă (când ea poate fi urmată de o reteritorializare) și una absolută (atunci când determină crearea unui nou teritoriu).

A treia etapă, care corespunde anului 2013, a avut ca obiectiv principal, în continuarea celui amintit la anul 2012 și care a făcut trecerea spre această etapă (Abordarea spațiului identitar în diverse genuri literare), câteva concepte-cheie pentru analiza spațiului identitar în francofonia contemporană. Printre cele mai cunoscute concepte-cheie pe care am sprijinit demersul critic propus, amintim: deteritorializare și reteritorializare (Deleuze / Guattari), în directă legătură cu realități expuse de romanul francofon contemporan, cum ar fi exilul, migrația, centru, periferia, descentrarea; apoi insularitatea, arhipeleagul (E. Glissant, P.

Chamoiseau), l'un / le multiple, spațiul natal (le Natal), le Tout-Monde (E. Glissant), paratopia (Maingueneau), Geopoetica (K. White) sau geofilosofia (Massimo Cacciari).

Cercetarea noastră de până acum s-a axat într-o zonă pe studierea literaturii francofone contemporane a Caraibelor, literatura care, prin operele unor Edouard Glissant și Patrick Chamoiseau, este centrata, din rațiuni socio-politice, etnice și istorice evidente, tocmai pe chestiunea spațiului identitar și a dialecticii identitate-alteritate.

Din acest punct de vedere, reflectia filosofică și artistică a dobândit, în scrierile lui Edouard Glissant, un remarcabil relief: ca filosof, Glissant este binecunoscut prin introducerea unor noi concepte operatorii la nivelul imaginarului social, concepte pe care le reia și le figurează artistic în opera sa poetică și narativă: « diversitate » (opus gândirii Unului universalist/universalizant), « totalitate-lume » (opus oricărui sectarism sau totalitarism, cum și uniformizantei globalizării), oralitate (contrapusa normei lingvistice a limbii scrise și văzută drept un creuzet al creației poetice), identitate-rizom (opusă intoleranței identității-radacina), « creolizare » (înțeleasă ca principiu poetic și ca melanj în urma căruia, conform unei deveniri imprevizibile, apare – « emerge » - ceva nou). La acestea se adaugă concepte precum « istorii » (opusă Istoriei unice, scrise de cuceritori și reductioniste), nomadism – *errance*, « deriva » sau « drive » - (contrapuse unui sedentarism văzut ca auto-limitare plină de suficiență sau ca afirmare a unei identități care le eludează sau ignoră pe celelalte, plasându-le în zona unei diferenței « rele », a *écart*-ului, a distanțierii nepermise sau de neconceput), sau, în fine, « obscuritate » – în sens de ireductibilitate (opusă unei « clarități » ce violentează tocmai partea diversului și a alterității).

În centrul unei gândiri și a unei poetici ne-sistematice și, totodată, anti-sistematice, în care însă acționează, ca puncte orientative în lectura Lumii, suma conceptelor sus-menționate, se găsește noțiunea de Relație, văzută de Glissant ca o interacționare multiplă între « diversități », ca o rețea în care nodurile identitare, clar definite sau nu, însă mereu în reciprocă raportare, compun imaginea unui haos-lume, adică a unui spațiu identitar aflat el însuși mereu în transformare.

Experiența istorică și socială a Antilelor este prezentată drept modelul de urmat la nivelul imaginarului social: un model numit de Glissant « arhipelagic », opus însă celui grecesc antic, prin faptul că, spre deosebire de *oikoumene*-le grec, spațiul fragmentat antilez păstrează laolaltă (la fel ca și în cazul particular al spațiului insular al Martinicai) diferențele, într-un soi de « bouillon de culture »: diferențele straturi de identități, etnii, metisaje, creolizări etc. rezultate în urma proceselor istorice petrecute în zonă și presupunând diverse tipuri de

aculturatii sau contra-aculturatii. Filosofia lui Glissant – care se vrea simultan si o poetica - este de tip anti-esentialist, inscriindu-se astfel in cadrul curentelor de gindire importante ale secolului al XX-lea, precum, de pilda, aceea a unui Wittgenstein. Ea reia adesea si prelucreaza concepte de la diversi ginditori anteriori sau contemporani – dintre care cei mai importanti sunt francezii Deleuze si Guattari. Dialectica identitate-alteritate, asemanare-diferenta, cu diversele ei implicatii, inclusiv sau mai ales cele sociale si etnice, ramine problematica de baza a demersului glissantian.

Paralel demersului filosofico-eseistic, opera literara glissantiana tenteaza scrierea unui text fondator, similar, ca functie civilizatorie, celui homeric de pilda. Seria sa de romane, incepind cu « La Lezarde » (1958) si terminind cu « Tout-monde » (1993) incearca astfel sa marcheze in scris/sa spuna intreaga istorie nespusa, eludata - sau chiar, pe anumite portiuni, uitata, pierduta - a stramosilor negri deportati si redusi la sclavie, cum si a urmasilor acestora; insa, privind doar cele doua titluri de romane, ambele cu conotatii « spatiale » clare, observam miscarea de deschidere a particularului (riul « La Lezarde » din insula Martinica) spre o totalitate a Lumii, vazuta insa, inca o data, nu ca un spatiu generalizant, unde identitatile diferite s-ar pierde, ci ca un continuu dialog, de pe pozitii egale, a acestor identitati. Preceptul glissantian « a fi solitar si solidar » defineste perfect aceasta atitudine care plaseaza intotdeauna eul, cu precautie, intre Scylla oricarui sectarism exclusivist si Caribda oricarui totalitarism nivelator.

Opera sa literara (compusa din romane, poezii si piese de teatru) isi afla precursori celebri, precum un Faulkner, un Segalen sau un Saint-John Perse. Cazul raporturilor dintre operele si poeticile lui Glissant si Perse ne-a retinut deja atentia intr-unul din studiile noastre efectuate anul trecut in cadrul acestui grant. Anul acesta, referindu-ne la diverse exemple ilustrate in romanul glissantian « Tout-monde », analizam chestiunea spatiului identitar din perspectiva a ceea ce – si mai ales a modului in care – ochiul calatorului decodeaza realul in spatiul impregnat cu o identitate straina lui.

*

Tematica spatiului identitar a fost abordata de noi si in cazul romancierului Patrick Chamoiseau, in cîteva studii referitoare, în principal, la romanul *Texaco* (1994) și mai noul *L'Empreinte à Crusoé* (Paris, Gallimard, 2012).

In cel dintii, analiza a putut pune in lumina impregnarea locului de care apar legate personajele celor doi magicieni autohtoni din romanul in cauza cu o incarcatura simbolica revelatorie, *locuirea locului* definind o identitate anume, tradusa printr-o serie de

atribute specifice acestui tip de personaje, precum caracterul sacru și marginalitatea situării lor față de lumea profana (mod paradoxal de a-i plasa în centrul invizibil al lumii).

În cel de-al doilea studiu, de anul acesta, observăm ca tema însăși aleasă de romancier, mitul literar al lui Robinson Crusoe, situează de la bun început discuția în sfera problematicei legate de spațiul identitar : atât la nivel fictional (agravând-o prin amnezia eroului), cât și meta-fictional – în acest ultim caz în măsura în care e vorba de o rescriere/reinterpretare a povestii lui Robinson, asadar de o abordare intertextuală : situat în principal între Robinson-ul lui Defoe și acela al lui Michel Tournier, dar ținând cont și de celelalte variante ale faimosului erou oferite de scriitori precum Saint-John Perse sau Derek Walcott, Robinson-ul lui Chamoiseau, vădit influențat și de filosofia și poezia lui Edouard Glissant, și fascinat de pre-socraticii Parmenide și Heraclit, reușește performanța dobândirii unei identități literare distincte, oferind totodată exemplul unui erou care, obsedat de Alteritate, ajunge să fixeze misterul lumii prin artă. Concomitent cu analiza comparativă, lucrarea noastră urmărește la nivel fictional, pe diverse planuri și analizând diversele etape prin care se produce metamorfoza acestui ultim Robinson, modul în care se construiește identitatea eroului în raport cu spațiul/cu Lumea și cu Alteritatea. Cele trei « nasteri » succesive ale protagonistului indică în mod clar efectuarea unui traseu inițiativ ce conduce eroul spre « iluminarea » finală. Aventura exterioară a Robinson-ului « original », al lui Defoe, trecând prin aceea care, la Robinson-ul lui Tournier, se organizează exterior conform unei deciptări a lumii în planul mitului și al simbolului, și unde prezintă Celuilalt, vie, clar definită în persoana negrului Vineri, ajunge să intervertească rolurile, această aventură exterioară devine acum, în prezența unei alterități fantomatice și proteiforme, una preponderent interioară, romanul lui Chamoiseau semănând foarte mult nu atât cu un narativizat « manual de supraviețuire », ca la Defoe, cât cu unul de exerciții spirituale.

Printre lucrările cele mai interesante care au îmbogățit zona de teorie, critică și poetică a spațiului identitar așa cum ne-am propus să-l analizăm, amintim, pentru etapa 2013 : Bertrand Westphal, *La géocritique. Réel, fiction, espace*, Minuit, 2007 ; Xavier Garnier et Pierre Zoberman (dir.), *Qu'est-ce qu'un espace littéraire*, Presses Universitaires de Vincennes, 2006 ; Christine Montalbetti, *Le voyage, le monde et la bibliothèque*, PUF « Écriture », 1997 ; Michel Lussault, *L'Homme spatial. La construction spatiale de l'espace humain*, Seuil, 2007.

Criterii de performanță și diseminarea rezultatelor

În privința diseminării am regrupat în două categorii contribuțiile noastre pentru acest an.

I. Participări la colocvii și simpozioane internaționale

Toți membrii echipei s-au implicat activ în activități de diseminare a rezultatelor cercetării.

Simona Modreanu a participat la trei colocvii – unul în țară, unul în Canada și unul în Franța, la Paris. Titlurile lucrărilor prezentate: *Lieux et non-lieux de la francophonie*, *L'autofiction, improbables rapprochements: Cioran et Maxime Roussy și Première oeuvre, dernière œuvre : écarts identitaires. Cioran et la bande de Möbius*. Liliana Foșalău a înregistrat tot trei participări la colocvii internaționale în țară, unul la Iași și două la Galați. Lucrările prezentate au fost: *Ecrire la Suisse. Ecrivains voyageurs en quête du pays, Le vin et ses espaces. L'interculturel du vin et quelques problèmes de traduction și Configurations spatio-identitaires dans Le Boulevard périphérique* de Henry Bauchau. Radu Petrescu a participat la două colocvii internaționale, unul în țară (Iași), unul în Franța (Paris). Lucrările susținute au fost: *Espaces identitaires dans Texaco* de Patrick Chamoiseau și « *There are more things* ». *Remarques sur la poétique de l'espace chez Saint-John Perse et Edouard Glissant*. Cei doi cercetători în formare au participat, la rândul lor, la colocvii organizate în țară, la Iași, Cluj și Pitești. Brîndușa Ionescu a prezentat următoarele comunicări: *Espace géographique et espace intérieur dans Dieu est né en exil* de Vintilă Horia și *Mes Départs / Panaït Istrati – Le mirage de l'espace étranger*; Iustin Ungureanu este autorul următoarelor comunicări: *La chanson du Canada dans le roman Cantique des plaines* de Nancy Huston și *Nancy Huston : à la recherche d'une enfance fictionnelle*.

II. Articole și studii publicate în reviste cotate ISI, BDI, volume colective, acte ale unor colocvii și alte reviste acreditate și/sau de circulație internațională.

Pentru o reperare mai ușoară a acestora, am defalcat enumerarea lucrărilor pe nume. Detalii privind publicarea acestor lucrări vor putea fi găsite pe platforma CNCSIS și în pagina de prezentare a proiectului. În ceea ce urmează – contribuțiile fiecărui membru al echipei.

Sase dintre cele mai importante studii semnate de Simona Modreanu sunt: *Major language, minor destin ? The Space of francophone liberty. The case of the writer Marius Daniel Popescu*, articol acceptat spre publicare în *Cultura. International Journal of Philosophy of Culture and Axiology*, revista ISI aflată în Thomson Reuters, EBSCO, Arts & Humanities, etc; *Les "Cahiers" de Cioran, ou la lecture comme bouleversement*, în *Les journaux*

d'écrivains : Enjeux génériques et éditoriaux, Berne, Peter Lang SA, Editions scientifiques internationales; *Limbă majoră, destin minor ? Spațiul libertății francofone*, « Însemnări ieșene », nr.10 / 2012; *Le paradoxe cioranien et la logique du tiers inclus*, in *La France et la francophonie: stéréotypes et réalités. Image de soi, regard de l'autre; Lieux et non-lieux de la francophonie*, in *La francophonie problématique*, Junimea; *La autoficción, conciliaciones improbables : Cioran y Maxime Roussy*, in *La Torre del Virrey. Revista de Estudios Culturales*, nr 13 / 2013, Valencia.

Liliana Foșalău a publicat patru articole (trei - unic autor, unul în colaborare cu Brîndușa Ionescu), toate în reviste cotate în baze de date internaționale și acreditate CNCIS. Acestea sunt: *Espaces exilaires, espaces identitaires dans le roman francophone contemporain*, *Philologica Jassyensia* nr. 2 (16) / 2012; *Configurations spatio-identitaires dans Le Boulevard périphérique* de Henry Bauchau, in *Communication interculturelle et littérature*, Editura Institutul European; *Le vin et ses espaces. L'interculturel du vin et quelques problèmes de traduction*, in *Discours spécialisé, traduction professionnelle*, Editura Universității « Dunărea de Jos », Galați; *C.-F. Ramuz et la passion pour une écriture paysanne* (realizat împreună cu Brîndușa Ionescu), în *Interstudia* nr. 12 / 2012, « Discours et passions », Bacău, Alma Mater.

Radu Petrescu este autorul a trei studii ce abordează problematica spațiului la Patrick Chamoiseau, Edouard Glissant și Saint-John Perse: *Le Mento et son entour. Notes sur l'espace identitaire dans Texaco* de Patrick Chamoiseau, in *Philologica Jassyensia* nr. 2 (16) / 2012; *Espaces identitaires chez Patrick Chamoiseau*, in *La francophonie problématique*, Iași, Junimea (în curs apariție / 2013) și « *There are more things* ». *Remarques sur la poétique de l'espace chez Saint-John Perse et Edouard Glissant*, actes du colloque « Saint-John Perse, Aimé Césaire, Edouard Glissant : regards croisés », Paris, PUPS, 2013 (în curs de publicare).

Brîndușa Ionescu a publicat patru articole ca unic autor și reamintim că este, alături de Liliana Foșalău, coautoare la un articol deja menționat. Cele patru noi articole ale ei sunt: *Identité religieuse dans l'espace valaisan chez Corinna Bille*, in *Revue Roumaine d'Études Francophones*, publicație anuală a Asociației Române a Departamentului de Studii Francophone, Iași, Junimea, no. 4 / 2012; *Mes Départs* (Panaït Istrati) – *Le mirage de l'espace étranger*, in *La langue et la littérature – repères identitaires dans le contexte européen*, Editura Universității din Pitești; *L'identité de Mérette — étude intertextuelle de Emerentia 1713* (Corinna Bille), in *Mélanges francophones*, « Dialogues en francophonie » nr. 8 / 2013, Editura Universității „Dunărea de Jos”, Galați; *Espace géographique et espace intérieur dans Dieu est né en exil* de Vintilă Horia, în curs de publicare in *La Francophonie problématique*,

Junimea (pentru 2013). Primele trei articole vor apărea în reviste cotate în baze de date internaționale.

Iustin Ungureanu, cel mai tânăr membru al echipei noastre, încheie acest an cu două articole (unul publicat, unul acceptat spre publicare). Ambele tratează opera autoarei de origine canadiană, Nancy Huston, care face obiectul tezei sale de doctorat. Aceste studii sunt : *La chanson du Canada dans le roman Cantique des plaines* de Nancy Huston, in *La francophonie problématique* și *Nancy Huston : à la recherche d'une enfance fictionnelle*, in *Espaces et quête identitaire dans le roman français actuel*, Yvonne Goga et Simona Jișa (coord.), Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2012.

In anul 2013 au fost publicate următoarele lucrări:

S. Modreanu, *La autoficción, conciliaciones improbables: Cioran y Maxime Roussy* (Autofictiunea, apropieri improbabile : Cioran și Maxime Roussy), « La Torre del Virrey. Revista de Estudios Culturales », n°13, 2013/1, Valencia, Spania, pp.59-62. ISSN: 1885-7353 (Revistă indexată în următoarele baze internaționale: DOAJ, LATINDEX, ISOC, MIAR, ULRICHS, DIALNET, RECOLECTA, GOOGLE SCHOLAR, EBSCO); <http://latorredelvirrey.org/ltv/>

S. Modreanu, *Remarks on the French Contemporary Novel*, in "Human and Social Studies", vol.2, no.1, 2013, pp.73-90. ISSN 2285-5920 (Revistă indexată în următoarele baze internaționale : Celdes, CNKI (China National Knowledge Infrastructure), CNPIEC, EBSCO Discovery Service, Google Service, J-Gate, Naviga (Softweco), Primo Central (ExLibris), Summon (Serials Solutions/ProQuest), TDOne (TDNet), WorldCat (OCLC) ; <http://www.degruyter.com/view/j/hssr>

S. Modreanu, *Major language, minor destiny? The space of Francophone Liberty* in "Revista de cercetare și intervenție socială", no. 43, Dec. 2013 ISSN (print) 1583-3410; ISSN (electronic) 1584-5397 (Revistă indexată în următoarele baze internaționale: ISI Thomson Reuters, cu factor de impact 1,354 în 2012, Social Sciences Citation Index, Sociology and Social Work Domains, Scopus, Copernicus, CEEOL și cotată în categoria A de CNCSIS; <http://www.rcis.ro/>

L. Foșalău, *Maurice Chappaz. The Writer as Author of His Identity Space*, Human & Social Studies. Research and Practice, vol. 2, 2013, 61-77, ISSN 2285-5920 (Indexcopernicus).

L. Foșalău, *Configurations spatio-identitaires dans Le Boulevard périphérique de Henry Bauchau*, Communication interculturelle et littérature, vol. 1, 2013, 189-206, ISSN 1844 – 6965 (FABULA, MLA).

L. Foșalău, *Le vin et ses espaces. L'interculturel du vin et quelques problèmes de traduction*, Discursul specializat, teorie și practică, vol. special 2013, 158-168, ISSN 1843-8423, (FABULA, MLA).

R. Petrescu, *Remarques sur la question de l'espace identitaire dans le roman « L'Empreinte à Crusoé » de Patrick Chamoiseau*, Philologiaca Jassyensia, acceptat pentru publicare pt. vol. 2, 2013, ISSN 1841-5377 (EBSCO, FABULA, MLA, CEEOL, DOAJ, SCIPPIO)

B. Ionescu, *L'identité de Mérette — étude intertextuelle de Emerentia 1713 (Corinna Bille)*, Mélanges francophones, vol. VII, fasc. XXIII, 2013, 94-104, ISSN 1843-8539 (FABULA, MLA).

B. Ionescu, *La nouvelle de Corinna Bille: l'ambivalence du rêve*, Thélème. Revista Complutense de Estudios Franceses, vol. 29, 2013, (acceptat) ISSN 1139-9368 (FABULA)

Au fost înregistrate 20 participări la simpozioane internaționale în țară (Iași, Galați, Pitești, Cluj, București) și în străinătate (Montréal, New York, Paris, Besancon), asigurându-se astfel o foarte bună activitate de diseminare a rezultatelor cercetării noastre în vederea unei cât mai bune vizibilități a mediului universitar românesc de cercetare în Europa și America.

Lucrările publicate și în curs de publicare respectă standardele prevăzute în contract și depășesc cu mult normele inițial propuse. Astfel, a fost publicat un articol ISI (în „Revista de cercetare și intervenție socială”, revistă indexată THOMSON REUTERS, EBSCO, SCOPUS, etc.), numeroase articole în reviste cotate în baze de date internaționale / BDI (EBSCO, FABULA, MLA, Index Copernicus, International Bibliography & Directory Periodicals, etc.) și acreditate CNCSIS ((Philologica Jassyensia, Interstudia, Langue et littérature. Repères culturels dans le contexte européen, Discursul specializat, etc.), iar alte 9 vor apărea în volume colective ale unor colocvii (« Zilele francofoniei », « Espace et quête identitaire dans le roman français actuel », « La langue et la littérature : repères culturels dans le contexte européen », « Récits de vie : mémoire, histoire, identité », etc.) la prestigioase edituri universitare (Editura Universității « Alexandru Ioan Cuza » Iași, Casa Cărții de Știință Cluj, Editura Universității « Dunărea de Jos » Galați, Institutul European, Junimea), la edituri din străinătate (din Berna, Paris, Valencia), în Revue Roumaine d'Etudes Francophones (Junimea, Iași) și în volume colective ce vor apărea la Paris și Montréal, unde Simona Modreanu și

Radu Petrescu au participat la prestigioase simpozioane internaționale (volumele vor fi publicate la Peter Lang International și Presses Universitaires de Paris Sorbonne).

Lucrările prezentate la colocvii și simpozioane, toate acceptate spre publicare, unele deja publicate, altele aflate sub tipar, purtând marca UEFISCDI (acknowledgement), se încadrează și în programul nostru de diseminare a rezultatelor. Aceste activități se vor materializa și în teme de lucrări de licență și master alese din sfera francofoniei studiată de noi în cadrul acestui proiect.

Toate criteriile de performanță și obiectivele științifice prevăzute în contract pentru perioada 2011-2013 au fost îndeplinite, cu modificările apărute după reducerea substanțială a finanțării. Adresăm pe această cale mulțumiri Consiliului Național al Cercetării Științifice pentru Învățământul Superior și UEFISCDI pentru finanțarea acestui proiect și pentru șansa oferită prin această competiție cercetătorilor din România.